

Opakovanie je matkou neúspechu

Verejná výzva ministerstvu školstva proti opakovaniu ročníka

26. mája 2021 vydalo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR [usmernenie](#), ktoré sa týka hodnotenia žiakov základných škôl v školskom roku 2020/2021. Z tohto usmernenia vyplýva, že **bude možné, aby žiaci základných škôl opakovali ročník.**

Takúto prax považujeme najmä vzhľadom na pandemickú situáciu za mimoriadne nevhodnú, a preto vyzývame ministerstvo školstva, aby:

- 1. Usmernenie týkajúce sa hodnotenia žiakov upravilo tak, aby opakovanie ročníka nebolo možné.**
- 2. Zabezpečilo najmä žiakom s nízkou úrovňou vedomostí a zručností minimálne v nasledujúcom školskom roku adekvátnu a účinnú podporu.**

Túto výzvu predkladáme, pretože desiatky tisíc žiakov nemali počas pandémie COVID-19 dostatočný prístup k vzdelávaniu najmä v dôsledku dlhodobého zatvorených škôl a prechodu na dištančné vzdelávanie. **Preto možno predpokladať, že počet žiakov, ktorí budú musieť opakovať ročník, vďaka usmerneniu ministerstva školstva výrazne stúpne.**

Opakovanie ročníka však nie je účinný nástroj na podporu žiakov a môže mať negatívny dopad na ich budúci život. Toto usmernenie považujeme za neprijateľné z niekoľkých dôvodov:

- Značná časť žiakov mala počas pandémie COVID-19 **obmedzený prístup k vzdelávaniu.**
- **Vzdelávanie na diaľku nebolo plnohodnotnou náhradou** bežného prezenčného vyučovania.
- **Podporné opatrenia pre žiakov zasiahli len malú časť z nich a nemuseli byť účinné.**
- **Usmernenie ministerstva školstva neposkytuje dostatočné záruky, že opakovanie ročníka sa bude uplatňovať len výnimočne a z objektívnych príčin.**
- Opakovanie ročníka môže mať **negatívny dopad na budúci život žiakov.**
- **Namiesto opakovania ročníka treba žiakom poskytnúť účinnú dodatočnú podporu.**

Podrobnejšiu argumentáciu uvádzame nižšie.

1. Značná časť žiakov mala počas pandémie COVID-19 obmedzený prístup k vzdelávaniu

Podľa [odhadu](#) Inštitútu vzdelávacej politiky na základe údajov z jednotlivých škôl sa na jar 2020 nemuselo zapojiť do dištančného vzdelávania 38 000 žiakov základných škôl a prostredníctvom internetu sa nemuselo vzdelávať 106 000 žiakov základných škôl (vrátane špeciálnych). Značná časť detí a mladých ľudí sa musela vzdelávať prostredníctvom papierových zadaní, s ktorými im často nemal kto pomôcť. Za toto konanie by nemali niesť zodpovednosť dotknutí žiaci.

Odhady za aktuálny školský rok nie sú k dispozícii, avšak možno predpokladať, že situácia sa v tomto školskom roku výrazne nezmenila.

Štát totiž žiakom nezabezpečil technologické zariadenia a prístup k internetu, aby sa mohli zapájať do online dištančného vzdelávania. Negatívny dopad na zapájanie sa žiakov do dištančného vzdelávania alebo na ich vzdelávacie výsledky mohol mať aj zhoršený psychický stav detí v dôsledku ich sociálnej izolácie.

2. Vzdelávanie na diaľku nebolo plnohodnotnou náhradou bežného prezenčného vyučovania

Podľa [údajov](#) Inštitútu vzdelávacej politiky väčšina triednych učiteliek a učiteľov uviedla, že dištančné vzdelávanie je menej efektívne v porovnaní s bežnou prezenčnou výučbou. Výrazne menej efektívna bola najmä offline forma výučby.

Viacere zahraničné výskumy [ukázali](#), že zatvorenie škôl a prechod na dištančné vzdelávanie mali negatívny dopad na vzdelávacie výsledky žiakov. Vzdelávacia strata za minulý školský rok sa v závislosti od jednotlivých krajín pohybovala v rozsahu 1 – 4 mesiace.

Situácia na Slovensku môže byť o to zložitejšia, že podľa [údajov](#) UNESCO boli naše školy (najmä druhý stupeň základných škôl a stredné školy) v porovnaní s ostatnými krajinami EÚ zatvorené relatívne dlhšie.

Zvlášť negatívny dopad bude mať táto situácia na žiakov s horším sociálno-ekonomickým zázemím. Tie totiž nemali rovnocenný prístup k online výučbe a vo väčšej miere sa museli spoľahnúť na seba alebo na pomoc zo strany rodičov či iných členov domácnosti. Už pred pandemiou Slovensko patrilo medzi krajiny, kde sociálno-ekonomické zázemie žiakov malo silný vplyv na ich vzdelávacie výsledky. Možno predpokladať, že vzdelávacie rozdiely medzi žiakmi z rozličných sociálno-ekonomických prostredí v dôsledku pandémie vzrastú.

3. Podporné opatrenia pre žiakov zasiahli len malú časť z nich a nemuseli byť účinné

Ministerstvo školstva v nadväznosti na negatívne dopady pandémie spustilo tri väčšie kompenzačné projekty – letné školy, program doučovania a možnosť upraviť si obsah vzdelávania.

Tieto projekty síce majú dobrý zámer, ale zasiahli len veľmi malú časť žiakov (3 % žiakov základnej školy [v prípade doučovania](#), 2 % žiakov v prípade minuloročných [letných škôl](#); v prípade možnosti upraviť si obsah vzdelávania nie sú verejnosti k dispozícii žiadne údaje). Navyše, minimálne program letných škôl nebol nastavený tak, aby mohol mať dopad na vzdelávacie výsledky žiakov. Reálne účinky uvedených opatrení na vzdelávacie výsledky žiakov sa neskúmajú.

4. Usmernenie ministerstva školstva neposkytuje dostatočné záruky, že opakovanie ročníka sa bude uplatňovať len výnimočne a z objektívnych príčin

Podľa školského zákona žiak opakuje ročník, ak mal na konci druhého polroka z viac ako dvoch povinných vyučovacích predmetov známku 5 (nedostatočný) alebo ak mal známku 5 z niektorého povinného vyučovacieho predmetu aj po opravnej (komisionálnej) skúške.

Podľa usmernenia ministerstva školstva môže byť žiak klasifikovaný známkou 5, ak sú splnené štyri podmienky:

- a) žiak základnej školy nespĺnil požiadavky učiteľa v rámci dištančného vzdelávania zo subjektívnych príčin (napr. pravidelné neodovzdávanie úloh alebo žiadna účasť na dištančnom vzdelávaní bez ospravedlnenia a iné),
- b) konanie žiaka podľa písm. a) bolo prerokované v pedagogickej rade za daný štvrťrok,
- c) zákonní zástupcovia žiaka boli preukázateľne informovaní o nespĺnení požiadaviek podľa písm. a) a
- d) zlepšenie nenastalo.

Domnievame sa, že termín „subjektívne príčiny“ nie je dostatočne dobre definovaný a umožňuje pomerne širokú interpretáciu. Okrem toho školy nemajú k dispozícii nástroje na objektívne vyhodnotenie príčin nedostatočnej účasti žiaka na dištančnom vzdelávaní.

Preto hrozí, že známka 5 sa bude udeľovať aj v neodôvodnených prípadoch. To môže mať za následok, že žiak bude opakovať ročník, hoci svoje výsledky nemohol ovplyvniť.

Pre prípad konania komisionálnej skúšky ministerstvo školstva poskytlo usmernenie, ktoré nebráni tomu, aby žiak neuspel z dôvodu žiadneho alebo obmedzeného prístupu k vzdelávaniu počas pandémie. Naopak, žiak môže nepospieť aj pre straty spôsobené prerušením prezenčnej výučby. Podľa usmernenia „komisia pre komisionálnu skúšku posúdi prostredníctvom tejto skúšky okrem iného aj vplyv mimoriadneho prerušenia školského vyučovania v škole v súvislosti s ochorením COVID 19 na úroveň vedomostí a schopností žiaka najmä s ohľadom na to, ako úroveň, ktorú počas dištančného vzdelávania žiak dosiahol, dáva perspektívu napredovania v rámci jeho schopností“. Výsledkom komisionálnej skúšky tak môže byť nasledujúce slovné hodnotenie: „Úroveň dosiahnutých vedomostí a schopností žiaka nedosahuje jeho možnosti a predpoklady, s celkovým hodnotením komisionálnej skúšky – neprospel.“ V takom prípade musí žiak opakovať ročník.

5. Opakovanie ročníka môže mať negatívny dopad na budúci život žiakov

Výsledky výskumu ukazujú, že opakovanie ročníka má negatívny dopad na [vzdelávacie výsledky žiakov](#), ako aj na ich [motiváciu](#) a sebahodnotenie.

Vzhľadom na to, že opakovanie ročníka sa zarátava do rokov povinnej školskej dochádzky, opakovanie ročníka môže viesť k tomu, že žiaci ukončia povinnú školskú dochádzku ešte pred dokončením základnej školy. To im môže zamedziť alebo sťažiť prístup k ďalšiemu vzdelávaniu a k úspešnému uplatneniu sa v živote.

6. Namiesto opakovania ročníka treba žiakom poskytnúť účinnú dodatočnú podporu

Samotné školy si s dopadmi pandémie COVID-19 na vzdelávacie výsledky žiakov nemusia poradiť. Preto potrebujú intenzívnu podporu zo strany štátu.

Predovšetkým treba vo väčšej miere podporiť program doučovania, ktorého súčasný rozsah je nedostatočný.

Ďalej treba posilniť podporný a odborný personál v škole, ktorý by dokázal žiakom poskytovať individualizovanú podporu.

Súčasne by sa mal upraviť obsah vzdelávania tak, aby sa identifikovali kľúčové vedomosti a zručnosti potrebné pre ich ďalšie vzdelávanie a život – žiaci by mali mať možnosť osvojiť si ich počas dlhšieho obdobia ako jeden školský rok.

Preto vyzývame ministerstvo školstva, aby upravilo svoje usmernenie tak, aby nemohlo dochádzať k opakovaniu ročníka. Zároveň vyzývame ministerstvo školstva, aby namiesto opakovania ročníka zabezpečilo žiakom účinnú dodatočnú podporu. Pri aktualizácii usmernenia a nastavovaní dodatočných opatrení ponúkame svoju pomocnú ruku.

Michal Rehúš, analytik, Centrum vzdelávacích analýz

Juraj Čokyna, analytik, Centrum vzdelávacích analýz

Michaela Bednárík, analytička ministerstva školstva, momentálne na materskej dovolenke

Človek v ohrození

Ľuba Habodászová, analytička, Inštitút finančnej politiky

Tomáš Hellebrandt, analytik, Útvar hodnoty za peniaze

Viera Kalmárová, bývalá Hlavná školská inšpektorka

Viktor Križo, učiteľ a psychológ

Martin Kuruc, odborný asistent, Univerzita Komenského v Bratislave

Jana Lowinski, výkonná riaditeľka, Platforma rodín detí so zdravotným znevýhodnením

Monika Podolinská, učiteľka, ZŠ

Veronika Poklembová, riaditeľka, ETP Slovensko

Branislav Pupala, profesor pedagogiky, Trnavská univerzita v Trnave

Edita Rigová, výskumníčka, Inštitút SGI

Andrea Settey Hajdúchová, Iniciatíva Dajme deťom hlas

Zuzana Suchová, právnička, Platforma rodín detí so zdravotným znevýhodnením

Katarína Vančíková, docentka predškolskej a elementárnej pedagogiky, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici

Zuzana Zimenová, analytička, OZ Nové školstvo